

تأملی در مناسبات دولت و شهروند

گذار از دولت مطلقه به دولت مشروطه

دکتر حسین رحمت الهی، عضو هیئت علمی دانشگاه تهران، رئیس فارابی

دکتر احسان آقا محمدآقایی، پژوهشگر و مدرس دانشگاه

سرشناسه	: رحمت الهی، حسین، ۱۳۳۶-
عنوان و نام پدیدآور	: تأملی در مناسبات دولت و شهروند، گذار از دولت مطلقه به دولت مشروطه / حسین رحمت الهی، احسان آقامحمدآقایی.
مشخصات نشر	: تهران: خرسندی، ۱۳۹۵-
مشخصات ظاهری	: ۳۵۱ ص.
شابک	: 978-600-114-616-9
وضعیت فهرست نویسی: فیا	
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۳۳۸-۳۵۰؛ همچنین به صورت زیر نویس.
موضوع	: قدرت (علوم اجتماعی) (Power (Social sciences)
موضوع	: دولت (state, the) - استبداد (Despotism)
موضوع	: حکومت انتخابی (Representative government and representation)
موضوع	: مردم (حقوق اساسی) (People (Constitutional law)
شناسه افزود	: آقامحمدآقایی، احسان، ۱۳۵۹-
رده بندی دنگ	: ۱۳۹۵ ت ۳/۳۰ JC
رده بندی درویی	: ۳۰۳/۳
شماره کتابشناسی	: ۴۱۷۶۰۱

افتخار خرسندی

تهران، خیابان انقلاب - خیابان فخر رازی - خیابان بافی نژاد - نرسیده به خیابان دانشگاه -

پلاک ۱۷۴ -

تلفن: ۵ - ۶۶۹۷۱۰۳۴ و ۵ - ۶۶۹۵۰۱۱

فروشگاه شماره ۱: دانشگاه تهران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، تلفن: ۶۶۴۱۰۲۰۳

فروشگاه شماره ۲: میدان انقلاب، خ منیری جاوید (اردیبهشت)، پلاک ۲۲، تلفن: ۶۶۷۵۵۹۱۰ - ۶۶۹۵۰۷۵۹

فروشگاه شماره ۳: خ انقلاب، نرسیده به میدان فردوسی، کوچه شهید برانی، دانشکده حقوق دانشگاه آزاد،

طبقه زیرین (قسمت کتابفروشی): ۶۶۷۵۵۹۱۰

پست الکترونیک: Khorsandypub@gmail.com

سایت اینترنتی: www.Khorsandypub.com

تأملی در مناسبات دولت و شهروند گذار از دولت مطلقه به دولت مشروطه

تألیف: حسین رحمت الهی - احسان آقا محمدآقایی

چاپ اول: ۱۳۹۵ - شمارگان: ۵۰۰ جلد

صفحه آرائی: الهام پیدایی

قیمت: ۲۸۰۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-114-384-7

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۴-۳۸۴-۷

فهرست تفصیلی

۱۹	 مقدمه
۲۱	 پیرامون بنیاد و ساختار پژوهش
۲۹	 فصل اول: قدرت
۳۰	 مقدمه
۳۲	 مبحث اول - تعریف و خاستگاه قدرت
۳۲	 گفتار یکم - تعریف قدرت
۳۲	 ۱. توانایی اعمال اراده بر دیگری
۳۲	 ۲. توانایی دیگران را به طاعت و اطاعت واداشتن
۳۳	 گفتار دوم - خاستگاه قدرت
۳۶	 مبحث دوم - مفهوم قدرت
۳۸	 گفتار یکم - دو برداشت از قدرت
۳۸	 گفتار دوم - تمایز قدرت از مفاهیم مشابه
۳۹	 ۱. اقتدار
۴۰	 ۲. سلطه
۴۱	 ۳. زور
۴۱	 ۴. نفوذ
۴۳	 گفتار سوم - ویژگی‌های قدرت
۴۳	 ۱. پدیداری انسانی
۴۴	 ۲. ترکیبی از سلطه و صلاحیت
۴۴	 ۳. تمرکز آفرین و تحمل پذیر
۴۴	 ۴. اجبار گر و الزام آور
۴۵	 ۵. غایت مند
۴۵	 گفتار چهارم - انواع قدرت

- ۴۶ ۱. قدرت سیاسی
- ۴۶ ۲. قدرت اقتصادی
- ۴۷ ۳. قدرت نظامی
- ۴۸ ۴. قدرت فرهنگی
- ۴۹ گفتار پنجم - اشکال قدرت
- ۴۹ ۱. قدرت سخت
- ۵۰ قدرت نرم
- ۵۲ مبحث دوم - دلایل اطاعت از قدرت
- ۵۴ گفتار یکم - قاست و اجبار
- ۵۴ ۱- الزام ناشی از فشار اجتماعی
- ۵۵ ۲. الزام مادی
- ۵۷ ۳. تبلیغات سیاسی
- ۵۸ گفتار دوم - قدرت و اعتقاد
- ۶۶ گفتار سوم - قدرت و مشروعیت
- ۶۶ ۱- قدرت و حقوق
- ۷۰ ۲- حقانیت عصری قدرت
- ۷۱ ۳- مشروعیت قدرت در دیدگاه ماکس وبر
- ۸۲ مبحث چهارم - مبانی تاریخی قدرت
- ۸۲ گفتار یکم - حاکمیت، سرچشمه قدرت
- ۸۴ گفتار دوم - تحول از حاکمیت پاپ محور به حاکمیت مردم محور
- ۸۹ مبحث پنجم - مبانی نظری قدرت
- ۸۹ گفتار یکم - قدرت در اندیشه سیاسی باستان
- ۹۰ ۱- افلاطون
- ۹۰ ۲- ارسطو
- ۹۱ گفتار دوم - قدرت در اندیشه سیاسی قرون وسطی
- ۹۲ ۱- آگوستین

۹۲	۲- آکویناس
۹۳	گفتار سوم- قدرت در اندیشه سیاسی جدید
۹۴	۱- هابز
۹۶	۲- لاک
۱۰۰	۳- روسو
۱۰۲	۴- هگل
۱۰۴	۵- مارکس
۱۰۵	گفتار چهارم- قدرت در اندیشه سیاسی معاصر
۱۰۶	۱- بیشل فوکو
۱۰۹	۲- لوکس
۱۱۰	۱-۲- دیدگاه کرنگرام
۱۱۲	۲-۲- دیدگاه ادوین گرامس
۱۱۳	۲-۳- دیدگاه رادیکال
۱۱۴	۳- ارزیابی مفهوم قدرت
۱۱۴	۳-۱- قدرت در نگرش جدید
۱۱۵	۳-۲- قدرت در نگرش معاصر
۱۱۶	جمع بندی فصل اول
۱۱۹	فصل دوم: شهروند
۱۲۰	مقدمه
۱۲۰	مبحث اول- تعریف و مفهوم شهروند
۱۲۱	گفتار یکم- تعریف شهروند
۱۲۱	۱- صاحب حق
۱۲۲	۲- واجد تکلیف
۱۲۳	گفتار دوم- مفهوم شهروند
۱۲۴	۱- آزادی
۱۲۶	۲- برابری

۱۲۸	مبحث دوم - مبانی تاریخی و نظری شهروند
۱۲۹	گفتار یکم - شهروند یونانی
۱۳۴	گفتار دوم - شهروند رومی
۱۳۶	گفتار سوم - امت تکلیف محور
۱۳۹	گفتار چهارم - مردم
۱۴۲	۱- مفهوم فرد
۱۴۴	۲- اصالت فردی
۱۴۵	۳- کرامت فردی
۱۴۶	۴- مالکیت فردی
۱۴۷	گفتار چهارم - سرود و شنگری
۱۴۸	۱- اصالت انسانی
۱۴۸	۲- رضایت فردی
۱۴۸	۳- اولویت حقوق بر تکلیف
۱۴۹	۴- حاکمیت اراده همگانی
۱۴۹	۵- ظهور جامعه مدنی
۱۵۰	گفتار پنجم - شهروند در دوران معاصر
۱۵۱	۱- اختیارگرایی شهروند
۱۵۲	۲- جهان شمولی شهروند
۱۵۳	۳- جمهوری شهروندی
۱۵۳	۴- جمهوری مدنی
۱۵۴	۵- حقمندی شهروند
۱۵۶	جمع بندی فصل دوم
۱۵۷	فصل سوم: دولت مطلقه
۱۵۸	مقدمه
۱۶۰	مبحث اول - تعریف و مفهوم دولت مطلقه
۱۶۱	گفتار یکم - تعریف دولت مطلقه

۱۶۲	گفتار دوم - مفهوم دولت مطلقه
۱۶۲	۱- عناصر دولت مطلقه
۱۶۲	۱-۱- قابلیت در بردارندگی
۱۶۳	۱-۲- انضباط قانونی
۱۶۳	۱-۳- وحدت رهبری
۱۶۳	۱-۴- انحصار طلبی
۱۶۴	۱-۵- حاکمیت سیاسی یکپارچه
۱۶۵	۲- ویژگی‌های دولت مطلقه
۱۶۵	۱- تمرکز شدید قدرت
۱۶۵	۲-۲- شخصی - ن قدرت
۱۶۶	۱-۳- غیررسمی - ن ا مال قدرت
۱۶۶	مبحث دوم - مبانی نظری دولت مطلقه
۱۶۷	گفتار یکم - نظریه حاکمیت
۱۶۸	۱- اعمال اراده مطلق در وضع قانون
۱۶۸	۲- اعمال اراده مطلق در دادرسی‌ها
۱۶۸	۳- اعمال اراده مطلق از طریق حقوق مدنی
۱۶۹	۴- اعمال اراده مطلق از طریق ترجیح مدل سلطنتی
۱۶۹	۵- اعمال اراده واحد میان حاکم و دولت
۱۷۰	گفتار دوم - نظریه مالکیت
۱۷۱	گفتار سوم - نظریه الوهیت
۱۷۲	گفتار چهارم - نظریه مصلحت
۱۷۳	گفتار پنجم - نظریه شخصیت
۱۷۴	مبحث سوم - مبانی تاریخی دولت مطلقه
۱۷۴	گفتار یکم - زمینه‌های تکوین و ظهور دولت مطلقه
۱۷۴	۱- تفکیک دو نهاد سلطنت و مالکیت
۱۷۵	۲- فنودالسم

- ۱۷۷..... ۳- حکومت‌های ملوک الطوائفی
- ۱۷۸..... ۴- اصناف
- ۱۷۹..... ۵- بحران فنودالیزم
- ۱۸۰..... ۶- پیمان وستفاليا
- ۱۸۱..... گفتار دوم- تکامل دولت مطلقه
- ۱۸۲..... ۱- بحران هویت
- ۱۸۳..... ۲- بحران مشروعیت
- ۱۸۳..... ۳- بحران مشارکت
- ۱۸۴..... ۴- بحران نخبه
- ۱۸۵..... ۵- بحران تواضع
- ۱۸۵..... گفتار سوم- بازتأیید دولت مطلقه در مونوکراسی‌های جدید
- ۱۸۷..... ۱- اقتدارگرایی
- ۱۸۷..... ۱-۱- مفهوم و ویژگی‌های اقتدارگرایی
- ۱۸۷..... ۱-۱-۱- تصمیم‌گیری یک‌جانبه
- ۱۸۸..... ۱-۱-۲- محدودیت ناپذیری قدرت حاکم
- ۱۸۸..... ۱-۱-۳- لزوم اطاعت پذیری شهروندان
- ۱۸۸..... ۱-۱-۴- سرکوب مخالفان
- ۱۸۸..... ۱-۲- دیدگاه‌های اقتدارگرایی
- ۱۸۸..... ۱-۲-۱- دیدگاه لیبر
- ۱۹۰..... ۱-۲-۲- دیدگاه اودانل
- ۱۹۰..... ۱-۲-۳- دیدگاه مونر
- ۱۹۱..... ۲- تمامخواهی
- ۱۹۲..... ۱-۲- مفهوم و ویژگی‌های تمامخواهی
- ۱۹۲..... ۱-۲-۱- الغای آزادی‌ها
- ۱۹۳..... ۱-۲-۲- اراده بی‌واسطه حاکم
- ۱۹۳..... ۱-۲-۳- از بی‌رفتن هویت فردی و تاریخی شهروندان

۱۹۴	۲-۱-۴- از بین رفتن جامعه مدنی
۱۹۵	۲-۱-۵- انحصار در تمام عرصه‌ها
۱۹۵	۲-۲- دیدگاه‌های تمامخواهی
۱۹۵	۲-۲-۱- دیدگاه تاکر
۱۹۶	۲-۲-۲- دیدگاه هانتینگتون
۱۹۷	۲-۲-۳- دیدگاه فاینر
۱۹۸	۳- تجربه‌های عینی تمامخواهی
۱۹۸	۲-۱-۱- کمونیسم
۱۹۹	۲-۳-۲- نازیسم
۲۰۱	۲-۳-۳- فاشیسم
۲۰۲	۲-۳-۳-۱- دولت فاشیستی
۲۰۳	۲-۳-۳-۲- مسئله‌های فاشیسم
۲۰۴	گفتار چهارم- تحول دولت مطلق
۲۰۵	۱- دولت محافظه کار
۲۰۶	۲- دولت لیبرال
۲۰۷	۳- دولت مشروطه
۲۰۷	۳-۱- تقاضا برای حق مشارکت فزاینده
۲۰۷	۳-۲- ضرورت دخالت دولت به منظور تأمین عدالت اجتماعی
۲۰۸	۳-۳- جلوگیری از شکاف‌های طبقاتی
۲۰۹	جمع‌بندی فصل سوم
۲۱۱	فصل چهارم: دولت مشروطه
۲۱۲	مقدمه
۲۱۳	مبحث اول- تعریف و مفهوم دولت مشروطه
۲۱۴	گفتار یکم- تعریف دولت مشروطه
۲۱۵	گفتار دوم- مفهوم دولت مشروطه
۲۱۶	۱- ویژگی‌های دولت مشروطه

- ۲۱۶..... ۱-۱- تحدید قدرت
- ۲۱۷..... ۲-۱- توزیع و پراکندگی قدرت
- ۲۱۷..... ۳-۱- سرشکن کردن قدرت
- ۲۱۸..... ۴-۱- تفکیک وظایف و تعدد نهادهای سیاسی
- ۲۱۸..... ۵-۱- ادواری و محدود بودن مدت تصدی مناصب
- ۲۱۹..... ۲- انواع دولت مشروطه
- ۲۱۹..... ۱-۲- الگوی پادشاهی
- ۲۱۹..... ۱-۱-۲- پادشاهی محدود
- ۲۲۰..... ۲-۱-۲- پادشاهی پارلمانی
- ۲۲۰..... ۱-۲- الگوی جمهوری
- ۲۲۱..... ۱-۲-۲- جمهوری ریاستی
- ۲۲۱..... ۲-۲-۲- جمهوری پارلمانی
- ۲۲۲..... ۳- اشکال دولت مشروطه
- ۲۲۲..... ۱-۳- مشروطه ریاستی
- ۲۲۳..... ۱-۱-۳- به لحاظ تفکیک قدرت
- ۲۲۳..... ۲-۱-۳- به لحاظ کارکرد قدرت
- ۲۲۴..... ۳-۱-۳- به لحاظ برتری قدرت
- ۲۲۴..... ۲-۳- مشروطه پارلمانی
- ۲۲۵..... ۱-۲-۳- به لحاظ نحوه تفکیک قدرت
- ۲۲۵..... ۲-۲-۳- به لحاظ کارکرد قدرت
- ۲۲۶..... ۳-۲-۳- به لحاظ برتری قدرت
- ۲۲۷..... مبحث دوم- مبانی تاریخی و نظری دولت مشروطه
- ۲۲۸..... گفتار یکم- مبانی تاریخی دولت مشروطه
- ۲۲۸..... ۱- یونان و رُم باستان
- ۲۲۸..... ۲- قرون وسطی
- ۲۲۹..... ۳- قرن پانزدهم

۲۲۹	۴- قرن شانزدهم
۲۲۹	۵- قرن هفدهم
۲۳۰	۶- قرن هجدهم
۲۳۱	۷- قرون نوزدهم و بیستم
۲۳۱	گفتار دوم- مبانی نظری دولت مشروطه
۲۳۲	۱- نظریه محدودیتهای تاریخی- حقوقی
۲۳۲	۱-۱- اندیشه قانون اساسی عتیق و قانون عرفی
۲۳۳	۱-۱-۱- سوم
۲۳۴	۱-۱-۱- سند مکتوب
۲۳۵	۱-۴- قانون اساسی مرکب و متعادل
۲۳۷	۱-۵- نهضت دموکراسی
۲۳۹	۲- نظریه محدودیت، اخلاق، فلسفی
۲۳۹	۲-۱- قانون طبیعی
۲۴۰	۲-۱- حقوق طبیعی
۲۴۳	۲-۳- قرارداد اجتماعی
۲۴۷	۲-۴- رضایت
۲۴۹	۲-۵- حاکمیت مردم
۲۵۱	۲-۶- دموکراسی
۲۵۲	۲-۷- جامعه مدنی
۲۵۳	۳- نظریه دگرگونی منظم و تداوم ارزش ها
۲۵۵	مبحث چهارم- همپوشانی های اندیشه مشروطیت با لیبرالیسم و دموکراسی
۲۵۶	گفتار یکم- همپوشانی مشروطیت و لیبرالیسم
۲۵۹	گفتار دوم- همپوشانی مشروطیت و دموکراسی
۲۶۰	۱- وجود آزادی ها
۲۶۰	۲- اصل برابری
۲۶۱	۳- حق مشارکت همگانی

- ۲۶۲ ۴- تسامح و تساهل و چندگانگی سیاسی
- ۲۶۳ ۵- حکومت اکثریت و احترام به اقلیت
- ۲۶۴ ۶- توزیع خردمندانه قدرت
- ۲۶۵ مبحث پنجم- تجارب متنوع گذار به دولت مشروطه
- ۲۶۶ گفتار یکم- بریتانیا
- ۲۶۸ ۱- فرمان آزادی‌ها
- ۲۷۰ ۲- فرمان کبیر
- ۲۷۱ ۳- فرمان آکسفورد
- ۲۷۱ ۴- تشکیل مجلس شورا
- ۲۷۲ ۵- پیدایش نظام دو مجلسی
- ۲۷۲ ۶- دادخواست حقوق
- ۲۷۳ ۷- بیانیه حقوق
- ۲۷۴ ۸- تکامل اندیشه مشروطیت
- ۲۷۵ گفتار دوم- فرانسه
- ۲۷۶ ۱- نقش کلیسای کاتولیک
- ۲۷۶ ۲- نقش پارلمان
- ۲۷۷ ۳- نقش بورژوازی
- ۲۷۷ ۴- نقش انقلاب کبیر
- ۲۷۹ ۵- اعلام نظام جمهوری
- ۲۸۰ گفتار سوم- آمریکا
- ۲۸۱ ۱- فرمان خودگردانی امور
- ۲۸۱ ۲- اعلامیه استقلال
- ۲۸۲ ۳- تصویب قانون اساسی
- ۲۸۲ ۴- کنفرانس فیلادلفیا
- ۲۸۳ ۵- تجربه ویژه گذار در آمریکا
- ۲۸۴ مبحث ششم- الزامات گذار به دولت مشروطه

۲۸۵	گفتار یکم - الزامات هنجاری.....
۲۸۶	۱- قانون اساسی شایسته.....
۲۸۷	۲- ویژگی‌های قانون اساسی شایسته.....
۲۸۹	گفتار سوم - الزامات ساختاری.....
۲۸۹	۱- تفکیک قوا.....
۲۸۹	۱-۱- پیشینه جداسازی حوزه‌های قدرت.....
۲۹۰	۲-۱- مفهوم تفکیک قوا.....
۲۹۱	۳-۱- رداخت‌های تفکیک قوا.....
۲۹۱	۱-۳-۱- دیدگاه لاک.....
۲۹۲	۱-۳-۱- دیدگاه منتسکیو.....
۲۹۵	۱-۳-۳- دیدگاه رابینسون.....
۲۹۵	۱-۳-۴- دیدگاه هادسار (موازنه قوا).....
۲۹۸	۲- نظارت.....
۲۹۹	۱-۲- نظارت نهادهای سیاسی در سطح حاکمیتی.....
۳۰۰	۲-۲- نظارت بر اعمال حکومت در سطح اداری.....
۳۰۱	۱-۲-۲- نظارت درون حاکمیتی.....
۳۰۶	۲-۲-۲- نظارت برون حاکمیتی.....
۳۰۹	۳- استقلال قضایی.....
۳۱۰	۱-۳- ابعاد استقلال قضایی.....
۳۱۱	۲-۳- پیامدهای استقلال قضایی.....
۳۱۴	گفتار چهارم - الزامات رفتاری.....
۳۱۵	۱- توزیع گرایی قدرت.....
۳۱۵	۱-۱- شیوه تفویض اختیارات.....
۳۱۶	۲-۱- شیوه توزیع جغرافیایی قدرت.....
۳۱۶	۳-۱- شیوه خودمختاری.....
۳۱۶	۱-۳-۱- انتقال عمودی قدرت.....

۳۱۶	۱-۳-۲- انتقال افقی قدرت
۳۱۷	۱-۴- شیوه فدرالیسم
۳۱۸	۱-۵- شیوه منطقه گرایی
۳۱۸	۲- حکمرانی خوب
۳۲۰	۲-۱- مشارکت پذیری
۳۲۲	۲-۳- حاکمیت قانون
۳۲۵	۲-۴- شفافیت عملکردی
۳۲۷	۱-۵- مسئولیت پذیری
۳۲۸	۲-۶- استخگویی
۳۳۱	۲-۷- کا مدی
۳۳۳	جمع بندی فصل چهارم
۳۳۵	نتیجه گیری
۳۳۹	کتابنامه
۳۳۹	الف. مآخذ فارسی
۳۳۹	۱. کتاب ها
۳۴۷	ب. مقاله ها
۳۴۹	د- منابع خارجی
۳۴۹	1. Books
۳۵۱	2. Articles

مقدمه

قدرت سیاسی چگونه شکل می گیرد و چگونه اعمال می شود؟

رعیت چگونه به حقوق خود آشنا شده و به مردم و سپس شهروند ارتقا می یابد؟

تعامل بین قدرت سیاسی و مردم چگونه متحول و تنظیم می شود؟

دولت مدرن چگونه به وجود می آید و مراحل تحول و تکامل خود را طی می کند؟

پرسش هایی از این دست، دغدغه نگارندگان اثر پیش رو است تا با بازکاوی مفاهیم قدیم در قالب های جدید و با بهره گیری از تجارب سایر ملل، چگونگی گذار از دولت مطلقه به دولت مشروطه را مرور کنند.

نگارندگان با اذعان به اینکه تأمل در مناسبات شهروندان و دولت از زوایای گوناگون قابلیت بررسی و تدقیق دارد، به شیده اند در جهت اثبات این ادعا پیش روند که گذار از دولتی مطلقه به مشروطه، به مثابه راهی راهگشا و ناگزیر، به تقویت جایگاه شهروندان در مواجهه با دولت می انجامد و زمینه توزیع عطف و خردمندانه قدرت را در سطح جامعه سیاسی، فراهم می آورد.

باری در این کتاب، نویسندگان با بیان تدابیر منجایی، ساختاری و رفتاری محدود و مشروط کردن قدرت سیاسی مطلقه، در صدد ارائه الگوی از این قانونمند و مسالمت آمیز دولت مطلقه و پاسخگو نمودن آن در چهارچوب ارتقای حقوق مردم هستند. افزون بر تدابیر یاد شده، تجارب گذار از دولت مطلقه به دولت مشروطه را، که تحدید، توزیع و پراکندگی قدرت هدف اصلی آن است، در سه کشور آمریکا، انگلستان و فرانسه بازخوانی کرده و الگوهای عملی از این تجارب مطرح ساخته اند.

کتاب پیش رو، افزون بر خوانندگان علاقمند به مسائل سیاسی برای دانش پژوهان رشته های حقوق عمومی، علوم سیاسی، جامعه شناسی، می تواند سودمند واقع شود.

به رسم مألوف، نگارندگان با پذیرش بار تمامی کاستی های متن، از خوانندگان نیک نظر تقاضا دارند که پیشنهادها و دیدگاه های اصلاحی و انتقادی خود را به نشانی ناشر ارسال کرده و ما را در تکمیل متن یاری رسانند.